

Співак Я.О.,

доцент Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»,
кандидат педагогічних наук
nm_chernukha@ukr.net

ORCID 0000-0001-8829-2236

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У даній статті розглянуто проблему формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників через призму компетентнісного підходу, основою якого є ідея міжнародного визнання результатів освіти, яка практично втілюється у вигляді міжнародних реформ.

Проаналізовано особливості соціально-педагогічної діяльності майбутніх соціальних працівників, яка полягає в регулюванні правових, економічних відносин людини із суспільством, наданні всебічної допомоги й підтримки кожному громадянину. Виокремлено необхідність зміни традиційного репродуктивного навчання на творчо-дієве, яке повинно сприяти не тільки оволодінню знань, умінь, навичок, а й особистісному розвитку студентської молоді, формуванню системи соціокультурних потреб, самоактуалізації та самоздійсненню особистості. Визначено позитивні та негативні сторони традиційної підготовки майбутніх соціальних працівників у контексті досліджуваної проблеми. Охарактеризовано основні вимоги до компетенцій, що ставилися суспільством до майбутніх соціальних працівників. Представлено науково-теоретичні основи інновацізації освітнього середовища для оновленої діяльності майбутніх соціальних працівників, які полягають у використанні специфіки діяльнісного та особистісно зорієнтованого підходу на противагу знаннево-орієнтованому підходу як умови покращення якості підготовки фахівців і модернізації вищої освіти.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, компетентнісний підхід, інновацізація освітнього середовища, діяльнісний підхід, особистісно зорієнтований підхід.

© Співак Я.О., 2019

На сьогодні українське суспільство знаходиться у складній ситуації нестабільності політичної, економічної, правової системи. За таких обставин зростає значення соціально-педагогічної роботи, мета якої полягає в регулюванні правових, економічних відносин людини із суспільством, наданні всебічної допомоги й підтримки кожному громадянину. Успішна реалізація завдань соціально-педагогічної роботи неможлива без висококваліфікованих фахівців соціальної сфери, які повинні володіти відповідними професійними вміннями.

Незаперечним наразі залишається той факт, що у сучасному мінливому соціумі, сповненому викликами щодо життєвої та професійної самореалізації особистості, актуальними залишаються саме зміст та структура професійної компетентності сучасних фахівців у будь-якій галузі. Останніми роками теоретиками і практиками переконливо доведено, що у формуванні професійної компетентності сучасного фахівця суттєвим і важливим був і залишається саме

компетентнісний підхід, який сьогодні наскрізно пронизує науку, теорію і практику професійної підготовки.

Варто зазначити, що компетентнісний підхід як освітня парадигма носить об'єктивний характер, пронизаний викликами до життя суттєвими соціальними та економічними змінами в сучасній цивілізації, що визначають нову тенденцію руху від «кваліфікації» до «компетенції». Його основою є ідея міжнародного визнання результатів освіти, яка практично втілюється у вигляді міжнародних реформ. Розуміння компетентнісного підходу, а також стратегія його впровадження, співставлення з уже наявними науковими розробками, зі змінами нормативно-правового, економічного, соціально-психологічного статусу, що відбуваються в освіті, в першу чергу, є перспективами європейської інтеграції України. У цих умовах процес професійного навчання набуває особливого значення як фактор розвитку суспільства через професійний розвиток кожної особистості. Він перетво-

рюється в процес придбання суб'єктом учіння досвіду діяльності з метою досягнення професійно та соціально значущих компетентностей (компетенцій). Саме компетентнісний підхід є ефективною методологією побудови практико-орієнтованої освіти в ХХІ столітті.

Наразі в сучасній психолого-педагогічній науці проблемі професійної підготовки соціальних працівників приділяється значна увага дослідників. Загалом проблема професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери знайшла своє відображення в наукових положеннях теорії соціальної педагогіки (І. Зверева, М. Галагузова, А. Капська, Л. Коваль, І. Липський, А. Мудрик, А. Рижанова, Л. Штефан); соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в різних соціумах (О. Безпалько, Г. Лактіонова, В. Оржеховська, Ю. Поліщук, С. Савченко, В. Тесленко). Питанням професійної підготовки майбутнього фахівця соціальної сфери присвячено праці вітчизняних науковців (Р. Вайнола, Л. Міщик, В. Поліщук, В. Сорочинська, С. Харченко та ін.); загальнотеоретичні питання професійної підготовки та змісту професійної освіти досліджували такі науковці, як А. Алексюк, В. Андрущенко, В. Безпалько, Р. Вайнола, В. Галузинський, М. Євтух, Л. Завацька, І. Зверева, І. Зязюн, А. Капська, О. Карпенко, Т. Левченко, Л. Міщик, Н. Ничкало, С. Омельченко, В. Поліщук, Т. Семигіна, І. Трубавіна, Н. Чернуха; дослідженням процесу формування професійних умінь займалися А. Бойко, С. Гончаренко, І. Іванова та ін. (Карпенко, 2007).

У науковому обігу проблеми компетентнісного підходу, як на рівні загальноосвітнього навчання, так і на рівні навчання у закладах вищої освіти, досліджували такі українські науковці, як В. Болотов, В. Серіков, А. Овчарук, О. Пометун, О. Локшина, О. Савченко, С. Трубачова, Л. Паращенко та ін. Осмислення засадничих питань взаємозв'язку компетенцій та компетентностей, розроблення вимог до компетентності та їх вимірювання відображено в працях зарубіжних і вітчизняних учених (Дж. Равен, А. Хуторской, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко).

Не викликає сумнівів теоретичний і практичний конструкт про те, що в основі методології компетентнісного підходу у вищій освіті знаходиться концептуальне положення щодо необхідності заміни традиційного репродуктивного навчання творчо-дієвим, яке має сприяти не тільки оволодінню знань, умінь, навичок, а й особистісному розвитку студентської молоді, формуванню системи соціокультурних потреб, самоактуалізації та самоздійсненню особистості, окрім підготовки індивіда в якості спеціаліста (фахівця), професіонала. Концептуальна сутність означеного підходу полягає у наданні студенту можливості оволодіти

чітко визначеною системою професійних компетентностей і компетенцій, у використанні специфіки діяльнісного та особистісно зорієнтованого підходу на протипагу знаннево-орієнтованому підходу як умови покращення якості підготовки фахівців і модернізації вищої освіти (Савченко, 2010).

В умовах сьогодення процес реформування системи вищої освіти інтеграційно пов'язаний із розробленням і впровадженням компетентнісного підходу в систему професійної підготовки фахівців. Якісним показником функціонування системи вищої професійної освіти є формування професійної компетентності майбутнього спеціаліста. Метою та результатом освітнього процесу стає формування компетентності, що відображає результати навчання, шкалу цінностей, систему мотивації до певного виду діяльності, спілкування, поведінку, а також соціально-моральні норми, особистісні характеристики спеціаліста та його взаємодію із соціальним середовищем.

Поліпарадигмальний характер соціально-педагогічної діяльності зумовлює застосування досить великої кількості наукових підходів до організації підготовки соціальних працівників. Змістом університетської підготовки майбутніх соціальних працівників є створення умов для становлення соціально та професійно компетентної особистості з використанням основних підходів: акмеологічного, особистісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, системного, компетентнісного. Узагальнення результатів вивчення сучасного стану професійної підготовки соціальних працівників свідчить про те, що теоретичні напрацювання розробки та впровадження компетентнісного підходу у систему професійної освіти недостатньо використовуються для подолання суперечностей між постійно зростаючими вимогами суспільства до рівня професійної компетентності соціальних педагогів і реальним рівнем їх професійної підготовленості; між сферами професійної діяльності соціальних педагогів та визначеним напрямом їх професійної освіти; між потребою суспільства в підвищенні престижу суб'єктів соціально-педагогічної діяльності і їх недостатньою професійною компетентністю; між постійним розширенням сфер, функцій, запровадженням інноваційних технологій професійної соціально-педагогічної діяльності й традиційно-репродуктивним характером функціонування системи професійної підготовки фахівців, між реальними можливостями навчальних закладів і новими освітніми потребами суб'єктів навчального процесу, споживачів освітніх послуг.

Перехід до компетентнісного підходу в освіті, на думку більшості дослідників і практиків, означає переорієнтацію змісту з процесу на результат освіти, а результатом формування професійної

компетентності є спроможність (здатність) спеціаліста відповідати динамічним умовам і запитам ринку праці, володіти відповідним потенціалом для практичного розв'язання професійних проблем, пошуку свого професійного «Я» в соціальній структурі суспільства (Шевченко, 2009).

У сучасному освітньому процесі загально-визнаною базисною основою науки, теорії і практики є компетентнісний підхід. Без сумніву, саме компетентнісний підхід є теоретичною основою дослідження формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників.

Отже, *компетентнісний підхід* — спрямованість освітнього процесу на досягнення результатів, якими є такі ієрархічно підпорядковані компетентності, як ключова, загальнопредметна і предметна. У вищій освіті та професійній підготовці виділяють загальні та професійні компетенції (Енциклопедія для фахівців соціальної сфери, 2012).

За такого підходу формулюються вимоги до компетентностей, а також критерії та методи їх об'єктивного оцінювання. Основні вимоги до компетенцій полягають у наступному:

- компетенції повинні формулюватися просто й однозначно розумітися всіма зацікавленими особами (студентами, викладачами, співробітниками органів управління й нагляду), а також роботодавцями;
- компетенції повинні бути діагностичними, для їх діагностування може використовуватися кваліметричний інструментарій (традиційний і/або знову розроблений набір вимірювальних засобів), що дозволяє ранжувати ступінь їх досягнення у вигляді бальної оцінки;
- набір компетенцій повинен бути мінімізований за ознаками достатності досягнення інтегральної мети освіти й завдань професійної діяльності, визначених стандартом;
- повинна забезпечуватися відсутність повторів основної частини компетенцій у вигляді різних формулювань у різних компетентнісних групах;
- так само повинна забезпечуватися відсутність повторів формулювань компетенцій у стандартах різного рівня (бакалаврата, магістратури);
- стиль і термінологія формулювань повинні бути однаковими для всіх стандартів (наприклад: «здатний», «готовий», «володіє» тощо);
- необхідно дотримуватися угруповання компетенцій на наступні види: соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментальні, професійні (підрозділяються на загальні та спеціалізовані);
- варто підрозділяти компетенції на ті, які повинні бути сформовані у процесі

навчання, й ті, на формування яких повинна бути зорієнтована вся система виховання й навчання людини;

- аналіз наукових досліджень, присвячених підготовці фахівців, свідчить про усе більшу популярність компетентнісного підходу, що дозволяє переосмислити соціальну роль фахівця, який покликаний у майбутньому виконувати певні соціальні ролі і вирішувати певне коло професійних та життєвих завдань.

Зауважимо, що у сучасній науково-педагогічній літературі відсутнє як єдине визначення дефініції «професійна компетентність», так і єдине розуміння тлумачення її змісту. У всіх сучасних дослідженнях розуміння професійної компетентності фахівця пов'язується з набуттям людиною знань, умінь і навичок (О. Дубасенюк, І. Зязюн, Л. Карпова, Н. Кузьміна, А. Маркова, В. Синенко, І. Тараненко); з мотиваційною, операційною складовою і ціннісними орієнтаціями спеціаліста (Т. Браже, Л. Карпова, А. Маркова); з загальною готовністю до побудови і перетворення своєї діяльності залежно від цінностей, що змінюються, основних і цільових орієнтирів у сучасній освіті (Ю. Гагін, А. Деркач, С. Сисоева); зі спрямуванням на отримання усвідомленого результату (В. Бондар, І. Зверева, Ж. Петрочко); з досягненням способів навчання самоосвіти, самоорганізації, самоконтролю, способів пізнання себе та інших (А. Деркач, Н. Кузьміна, Л. Рибалко).

Теоретичні засади реалізації компетентнісного підходу як основи нової парадигми освіти та індикатора створення єдиного європейського простору концептуалізовано в Сорбонській та Болонській деклараціях.

В Україні нормативне підґрунтя впровадження компетентнісного підходу закладено у Національній доктрині розвитку освіти, наказі Міністерства освіти і науки України «Про затвердження плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та інтеграції в європейське та світове освітнє співтовариство», Законі України «Про вищу освіту», інших програмах та розпорядженнях.

Компетентнісний підхід зумовлений переходом світової спільноти до інформаційного суспільства, де пріоритетним вважається не просте накопичення майбутніми фахівцями знань, умінь і навичок, а володіння навичками пошуку інформації, здатності до самоосвіти протягом навчання та професійної діяльності, необхідністю бути конкурентоспроможними, що вимагає від вищої школи надання майбутнім фахівцям елементарних можливостей інтегруватися в різні соціуми, активно діяти, самовдосконалюватися.

Отже, у сфері соціально-педагогічної роботи компетенцію розглядають як знання та навички, необхідні для виконання специфічної ролі спеціа-

ліста в межах організації або агенції, що допомагають їй виконувати свою місію. Розрізняють методологічний, інформаційний, комунікативний, соціальний і культурологічний рівні компетенції соціального працівника. Компетентність — інтегрована особистісна характеристика, яка об'єднує знання, уміння, навички, цінності, досвід людини, готовність і здатність реалізовувати коло повноважень, що визначають її відповідальність у виконанні певних завдань.

Зазначимо, «компетентнісний підхід» розуміється як спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових) компетентностей особистості майбутнього соціального працівника (Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації, 2014).

Варто зазначити, що специфіка сучасної соціальної роботи вимагає високого рівня професіоналізму. Професіоналізм конкретного працівника є результатом його самореалізації в ході тривалого процесу професійного становлення, для якого характерні індивідуальна своєрідність й унікальність умов протікання. *Професійне становлення фахівця із соціальної роботи — цілісний і безперервний процес розвитку практичної, освітньої й дослідницької діяльності особистості у соціальній сфері, орієнтований на формування загальних, фахових компетентностей і особистісних якостей, адекватних кваліфікаційним вимогам та етичному стандарту професії.*

Проблема професійного становлення і компетентності фахівця широко обговорюється у науково-професійній літературі. Методологічні й теоретичні аспекти розвитку професійної компетентності розглянуті в роботах В. Докучаєвої, Е. Зеєра, Н. Краснової, Н. Ларіонової, А. Маркової, Д. Разіної, С. Харченко та інших авторів. Формуванню професійної компетентності соціального працівника присвячені дослідження вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема А. Белінської, В. Бочарової, І. Зверєвої, А. Капської, А. Ляшенка, І. Миговича, Г. Попович, В. Сидорова, С. Харченка, Є. Холостової та ін.

Незаперечним є те, що процес суспільної трансформації в Україні в останні десятиліття, потреби суспільства у розгортанні соціальної підтримки населення і пошуки механізмів впливу на якісний бік цих процесів зумовлюють необхідність особливої уваги до професійної підготовки фахівців для соціальної сфери.

Особливе значення для України XXI століття має новостворений інститут соціальної роботи, зорієнтований на взаємодію з людьми різного віку та соціального статусу. Значущість соціальної роботи помітно зростає завдяки інституціоналізаційній формі впливу на процес соціальної адаптації людей, формування їх потреб, цілей, можливостей самореалізації у всіх сферах особистісної і соціальної діяльності.

Закономірно, що за такої ситуації постала потреба у пошуках нових рішень у царині вищої освіти, зростання уваги до особливостей соціальної роботи загалом і професійних якостей соціального працівника зокрема. Оскільки науково обґрунтована система професійної освіти орієнтується на розвиток кожної особистості в соціумі та оновлення багатьох сфер її життєдіяльності, то результати її функціонування залежать від ефективної реалізації такої якості професіоналізму, як комунікативна компетентність.

Безперечно, у цьому контексті зазначена проблема професіоналізму майбутніх спеціалістів соціальної сфери стимулює прийняття відповідних указів, розробку етичного кодексу, механізмів відбору спеціалістів, технологій і шляхів оптимізації процесу підготовки студентів до соціальної роботи, державного галузевого стандарту зі спеціальності «Соціальна робота», в якому представлена професіограма й освітньо-кваліфікаційна характеристика соціального працівника (Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри, 2015).

У сучасній науковій літературі представлено достойний блок праць з теорії й досвіду вирішення проблеми підвищення професійної компетентності фахівців: розроблено теоретико-методичні основи формування професійної компетентності вітчизняними та російськими вченими (Л. Мітіна, В. Сластьонін, Л. Карпова, Т. Ковальова, А. Макарова, Є. Огарєв, Г. Онкович, О. Полуніна, Н. Лобанова, М. Чошанов та ін.), а також європейськими педагогами (Г. Халаш, Дж. Куллахан, В. Долл, Ж. Перре, Ж. Деллор); розроблено низку концепцій, в яких дається характеристика професійної діяльності (Б. Ананьєв, Л. Виготський, З. Калмикова, Н. Менчинська, С. Рубінштейн).

Виходячи з того, що компетентність, як правило, співвідноситься з конкретним видом діяльності, то сьогодні в науковій літературі описуються її різні види: соціальна, психологічна і соціально-психологічна, комунікативна, правова, психологічна і педагогічна. Кожен із перерахованих видів компетентності має свої особливості саме завдяки специфіці виконуваної діяльності. Проте в їх структурі виявляються об'єктивно необхідні елементи.

У процесі розгляду різних видів компетентності науковці, як правило, включають у їх структуру знання, уміння і навички. І хоч такий підхід на перший погляд є дещо спрощеним, зате він забезпечує доступність експериментальної перевірки сформованості компетентності, визначення рівня професійної компетентності, що лежить в основі визначення готовності студентів до професійної діяльності, а також практичне підтвердження теоретичних положень.

Більшість дослідників у структуру професійної компетентності соціального працівника включають необхідні в його професійній діяльності знання, уміння, навички, позиції (уставки, орієнтації, оцінки), що співпадає з розумінням категорії «професійна компетентність спеціаліста». Наразі означене керується і посилюється методичними рекомендаціями МОН України до Стандарту вищої освіти (2017 р.) щодо формування у ЗВО загальних компетентностей та фахових компетентностей.

Концепція соціальної роботи і професія соціального працівника є новаторськими для України, тому підготовка фахівців цього профілю у закладах вищої освіти потребує інноваційного підходу до організації навчання студентів на основі модернізації технологічно-процесуального і змістового наповнення та структурного моделювання оптимальної системи професійної підготовки майбутніх соціальних працівників шляхом упровадження інноваційних освітніх систем і педагогічних технологій.

Науково-теоретичні основи інноватизації освітнього середовища у закладах вищої освіти досліджуються науковцями, котрі вже зробили суттєвий внесок у вирішення цих проблем (І. Богданова, А. Вербицький, П. Вишневський, І. Дичківська, М. Кларін, М. Лузіна, А. Нісімчук та ін.).

Професійна діяльність соціальних працівників передбачає постійні міжособистісні контакти з людьми, які потребують допомоги, тому актуалізується застосування в процесі підготовки фахівців соціальної роботи педагогічних інновацій, які ґрунтуються на активній суб'єкт-суб'єктній взаємодії учасників освітнього процесу. Такими є інтерактивні технології (технології співпраці), які знаходять широке застосування у закладах вищої освіти і досліджувалися зарубіжними (С. Кашлев, В. Трайнев та ін.) та вітчизняними (Л. Ампілогова, Л. Артемова, О. Комар, І. Куліш, О. Пометун, Л. Пироженко, М. Скрипник та ін.) науковцями.

Інтерактивні підходи у навчанні вважаються найбільш ефективними, бо ставлять того, хто шукає знання, в активну позицію їх самостійного освоєння (І. Підласий). Тому модернізація підготовки фахівців соціальної роботи на основі використання засобів інтерактивних технологій має сприяти:

- реалізації особистісно-позиційного підходу, самоорганізації, самовдосконаленню, саморозвитку, самоосвіті, самовихованню студента;
- стимулюванню розумової та соціальної активності майбутніх соціальних працівників, що спрямовується на побудову

адекватного образу успішного професійного майбутнього з виявленням та актуалізацією власних професійних ресурсів, їх коригуванням спочатку в умовах інтерактивного навчання, а в майбутньому — в умовах виконання професійних функцій.

Зазначимо, що у наукових публікаціях дослідників професійної підготовки майбутніх соціальних працівників розкриваються тільки окремі аспекти застосування засобів інтерактивних технологій у закладах вищої освіти (С. Архипова, Ю. Ємельянов, Л. Ізотова, Ю. Швалб та ін.) і в соціальній роботі (Т. Сила, Н. Кабаченко, Н. Карпенко та ін.). Діагностика підготовки студентів спеціальності «Соціальна робота» свідчить про те, що майбутні соціальні працівники часто не здатні самостійно знаходити оптимальні способи вирішення професійних завдань, виконання фахових функцій, побудови ефективних взаємин на рівні «соціальний працівник–клієнт»; не вміють реалізовувати механізми власного професіогенезу на основі самопізнання та самоосвіти.

Серед недоліків традиційної підготовки майбутніх соціальних працівників у контексті досліджуваної проблеми доречно визначити наступні:

- спрямованість і результативність професійної підготовки студентів недостатньо відповідає потребам дієво-практичної готовності майбутніх соціальних працівників до реальної соціальної роботи з клієнтами;
- у процесі вивчення фахових дисциплін із соціальної роботи знання теорії недостатньо інтегруються з професійними вміннями студентів реально виконувати функції соціального працівника;
- навчально-пізнавальна діяльність студентів здійснюється в основному на емпіричному рівні у форматі екстраактивної моделі навчання;
- застосування педагогічних інновацій, зокрема засобів інтерактивних технологій, у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників має фрагментарний характер.

Отже, професійна підготовка майбутніх соціальних працівників, що має забезпечити формування ключових компетентностей протягом навчання у закладі вищої освіти, буде ефективною за умов відповідного моделювання та наукової і теоретично обґрунтованої соціально-педагогічної системи формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників із соціального захисту прав молоді, що є незаперечним пріоритетним сегментом формування професійної компетентності особистості.

ДЖЕРЕЛА

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І.Д. Звереві. — Київ ; Сімферополь : Універсум, 2012. — 536 с.
2. Карпенко О.Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти : монографія / О.Г. Карпенко ; [за ред. С.Я. Харченко]. — Дрогобич : Коло, 2007. — 374 с.
3. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації : матеріали методологічного семінару. Ч. 1 / [Ред. кол. : В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), О.І. Ляшенко (заст. голови) та ін.]. — К. : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. — 370 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / [Бібік Н.М., Ващенко Л.С., Локшина О.І., Овчарук О.В., Паращенко Л.І.] ; заг. ред. О.В. Овчарук. — К. : К.І.С., 2004. — 112 с.
5. Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри : монографія / Редкол. : В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа, С.О. Сисоева, Н.М. Чернуха. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. — 368 с.
6. Компетентність саморозвитку фахівця: педагогічні засади формування у вищій школі : монографія / [Біла О.О., Гуменникова Т.Р., Кічук Я.В. та ін.] ; ред. Н.В. Кічук. — Ізмаїл : ІДГУ, 2007. — 236 с.
7. Савченко О.П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі / О.П. Савченко / Педагогічні видання // Е-журнал «Педагогіка і наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». — 2010. — С. 16–23.
8. Шевченко Г.П. Концептуальна сутність компетентнісного підходу: європейський вимір / Г.П. Шевченко // Реалізація компетентнісного підходу у вищій школі України : матеріали методологічного семінару. — К. : Педагогічна думка, 2009. — С. 121–130.

REFERENCES

1. Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery (2002). Za zah. red. prof. I. D. Zvierievoi, Kyiv, Simferopol: Universum, 536 p. (in Ukrainian).
2. Karpenko, O. H. (2007). Profesiina pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh universytetskoï osvity: naukovo-metodychnyi ta orhanizatsiino-tekhnologichnyi aspekty: monohrafiia. Za red. S. Ya. Kharchenko, Drohobych: Kolo, 374 p. (in Ukrainian).
3. Kompetentnisnyi pidkhd v osviti: teoretychni zasady i praktyka realizatsii: materialy metodolohichnoho seminaru. Ch. 1. (2004). Red. kol.: V. H. Kremen (holova), V. I. Luhovyi (zast. holovy), O. I. Liashenko (zast. holovy) ta in., K.: In-t obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy, 370 p.
4. Kompetentnisnyi pidkhd u suchasniï osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy: Biblioteka z osvitnoi polityky. (2004). [Bibik N. M., Vashchenko L. S., Lokshyna O. I., Ovcharuk O. V., Parashchenko L. I.] ; zah. red. O. V. Ovcharuk, K.: K.I.S., 112 p. (in Ukrainian).
5. Kompetentnisno zoriientovana osvita: yakisni vymiry: monohrafiia. (2015). Redkol.: V. O. Ohneviuk, Khoruzha L. L., Sysoieva S. O., Chernukha N. M., K.: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 368 p. (in Ukrainian).
6. Kompetentnist samorozvytku fakhivtsia: pedahohichni zasady formuvannia u vyshchii shkoli : monohrafiia. (2007). [Bila O. O., Humennykova T. R., Kichuk Ya. V. ta in.] ; red. N. V. Kichuk, Izmail: IDHU, 236 p. (in Ukrainian).
7. Savchenko, O. P. (2010). Kompetentnisnyi pidkhd u suchasniï vyshchii shkoli. Pedahohichni vydannia, E-zhurnal Pedahohika i nauka: istoriia, teoriia, praktyka, tendentsii rozvytku, pp. 16–23 (in Ukrainian).
8. Shevchenko, H. P. (2009). Kontseptualna sutnist kompetentnisnoho pidkhdou: yevropeyskyi vymir. Realizatsiia kompetentnisnoho pidkhdou u vyshchii shkoli Ukrainy: materialy metodolohichnoho seminaru. K.: Pedahohichna dumka, pp. 121–130 (in Ukrainian).

Спивак Я.О.

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД КАК ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ОСНОВА ИССЛЕДОВАНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ

В данной статье рассмотрена проблема формирования профессиональной компетентности будущих социальных работников через призму компетентностного подхода, основой которого является идея международного признания результатов образования, которая практически воплощается в виде международных реформ.

Проанализированы особенности социально-педагогической деятельности будущих социальных работников, которая заключается в регулировании правовых, экономических отношений человека с обществом, оказании всесторонней помощи и поддержки каждому гражданину. Выделена

необходимость замены традиционного репродуктивного обучения на творчески-действенное, которое должно способствовать не только овладению знаний, умений, навыков, но и личностному развитию студенческой молодежи, формированию системы социокультурных потребностей, самоактуализации и самореализации личности. Определены положительные и отрицательные стороны традиционной подготовки будущих социальных работников в контексте исследуемой проблемы. Охарактеризованы основные требования к компетенциям, которые выдвигаются обществом к будущим социальным работникам. Представлены научно-теоретические основы инноватизации образовательной среды для обновленной деятельности будущих социальных работников, которые заключаются в использовании специфики деятельностного и личностно-ориентированного подхода в противовес знание-ориентированному подходу как условия улучшения качества подготовки специалистов и модернизации высшего образования.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, компетентностный подход, инноватизации образовательной среды, деятельностный подход, личностно-ориентированный подход.

Ya. Spivak

COMPETENT APPROACH AS A THEORETICAL BASIS OF STUDING PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE SOCIAL WORKERS

This article discusses the problem of development of future social workers professional competence through the prism of a competent approach, which is based on the idea of international recognition of the results of education, which is practically embodied in the form of international reforms. The essence of the investigated phenomenon is revealed due to certain contradictions: between constantly increasing requirements of society to the level of professional competence of social educators and the real level of their professional preparedness; between spheres of professional activity of social pedagogues and a definite direction of their professional education; between the need of society in raising the prestige of subjects of social and pedagogical activity and their lack of professional competence; between constant expansion of spheres, functions, introduction of innovative technologies of professional social and pedagogical activity and traditionally reproductive character of functioning of the system of professional training of specialists, between real possibilities of educational institutions and new educational needs of subjects of educational process, consumers of educational services. The peculiarities of social and pedagogical activity of future social workers are analysed, which consists in regulating the legal, economic relations between man and society, providing comprehensive assistance and support to every citizen. The necessity of changing traditional reproductive learning on creative and effective, which should contribute not only to the acquisition of knowledge, skills, but also to the personal development of student youth, the formation of a system of socio-cultural needs, self-actualization and self-fulfillment of the individual is emphasised. The positive and negative aspects of the traditional training of future social workers in the context of the problem under investigation are identified. The main requirements for the competencies of the society for future social workers are described. It is presented the scientific and theoretical bases of innovation of the educational environment for renewed activity of future social workers, which is in the use of specific activity and personality oriented approach in opposition to the knowledge-oriented approach, as conditions for improving the quality of training specialists and modernization of higher education.

Key words: competence, professional competence, competence approach, innovation of the educational environment, activity approach, person-oriented approach.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2019.

Прийнято до друку 30.04.2019.